

OPONENTSKÝ POSUDEK

na habilitační práci paní Dr. phil. Veroniky Kotůlkové

„Infinitivkonstruktionen valenz- und konstruktionsgrammatisch betrachtet.

Am Beispiel des Acl“

Cílem předložené habilitační práce „Infinitivní konstrukce z pohledu valenční a konstrukční gramatiky na příkladu konstrukcí Acl“ je detailní sémanticko-syntaktický popis vazby akusativu s infinitivem v němčině a odpovídajících konstrukcí v češtině. Práce vychází z autentického jazykového materiálu, získaného především z paralelního korpusu DeuCze a opírá se o rozsáhlou sekundární literaturu.

Úvodní kapitoly se věnují metodickému postupu, shrnují poznatky získané studiem odborné literatury, německých a českých gramatik a popisují syntaktické funkce infinitivu a infinitivních tvarů v němčině a češtině (str. 12 – 142). Tato poměrně rozsáhlá část práce se snaží osvětlit zkoumanou problematiku z co nejširšího zorného úhlu.

K vlastnímu tématu – vazbě akusativu s infinitivem – přistupuje autorka až v páté kapitole. Uvádí tři skupiny sloves, které v němčině tuto konstrukci mají: 1. slovesa smyslového vnímání (Wahrnehmungsverben: *sehen, hören, fühlen, spüren*), 2. sloveso *lassen*, 3. slovesa *lehren, finden* a *haben*. Pro třetí skupinu neposkytuje korpus žádné doklady.

U sloves smyslového vnímání, která jsou diskutována jednotlivě, je dále pojednáno o možnosti nahrazovat konstrukci akusativu s infinitivem vedlejšími větami se spojkou *wie* nebo *dass*. Jsou rovněž vysvětleny rozdíly v použití obou spojek. Ze srovnání s českými překlady vyplývá, že čeština upřednostňuje spíše vedlejší věty před infinitivní konstrukcí.

Jako nejzávažnější část práce se jeví sedmá kapitola, ve které jsou prezentovány interpretace jednotlivých větných struktur se slovesem *lassen* s akusativem a infinitivní vazbou. Východiskem je přitom dvojznačnost slovesa jakožto direktivní (*veranlassen*) a permissivní (*zulassen*) kausativum. V kombinaci s dalšími větnými členy v různých sémantických rolích pak v daném kontextu dochází zpravidla (avšak nikoli vždycky) k jednoznačnosti ve významu. Autorka rozlišuje celkem sedm „interpretačních typů“ této vazby, přičemž hranice mezi nimi nejsou vždy jednoznačné. Navíc jsou připojeny i frazeologismy s *lassen*. Českými ekvivalenty jsou především vazby se slovesy *dát* a *nechat*.

V závěrečné osmé kapitole se pojednává o gramatikalizaci vazeb akusativu s infinitivem. Gramatikalizací se rozumí proces, při kterém lexikální jednotky nabývají gramatických významů. Autorka přitom zastává názor, že u sloves smyslového vnímání navzdory morfologickým zvláštnostem (Ersatzinfinitiv) o gramatikalizaci konstrukce nelze hovořit. Naproti tomu je sloveso *lassen* se závislým infinitivem jednoznačně prostředkem k vyjádření kausativního aspektu tím spíše, že slovtvorné prostředky k odvozování kausativ nejsou v současné němčině produktivní.

V hodnocení předložené habilitační práce paní Dr. phil. Veroniky Kotůlkové bych vyzvedl především logickou výstavbu, která prozrazuje, že se autorka problematikou důkladně zabývala. Vzhledem k rozsahu zkoumané oblasti a množství jazykového materiálu, které bylo na pozadí sekundární literatury nutno vyhodnotit, lze konstatovat, že práce je opravdu přínosná už tím, že shrnuje,

komentuje a na jazykových dokladech ilustruje dosavadní poznatky. Užitečná je především i tím, že srovnává německé konstrukce s českými. Po věcné stránce je ovšem možné mnohé doplnit, či opravit. Například je vazba se slovesem *lassen* jako tzv. adhortativ – která patrně nebyla v korpusu vůbec obsažena – zcela gramatikalizována (viz.: *Lasst uns gehen*, srov, angl. *let's go!*). Podle mého soudu je při práci s korpusem nutno mít na zřeteli, že i to, co není příliš časté, je v jistých situacích adekvátním vyjadřovacím prostředkem a mělo by být při gramatickém popisu zohledněno. Pokud jde o rozsah jednotlivých kapitol, jsou podle mého mínění úvodní kapitoly příliš obsáhlé. Spíše bych dal přednost interpretaci dalších dokladů, i když samozřejmě souhlasím s tím, že není možné a ani žádoucí analyzovat všechny doklady. Tyto především formální připomínky bych ještě doplnil o požadavek, aby byl text před případnou publikací podroben jazykové revizi.

Habilitační práce paní Dr. phil. Veroniky Kotůlkové splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v daném oboru.

V Brně 12. března 2015

doc. PhDr. Jaromír Zeman, CSc.